

SIMPOZIJ OBDOBJA

Tak junak se ne vda

Konec minulega tedna je potekal mednarodni simpozij Obdobja, na katerem so slovenisti razpravljali o znanstveni zapuščini jezikoslovca Jožeta Toporišiča.

Maja Šučur

Osrednje znanstveno slovenistično srečanje *Obdobja*, ki je v Ljubljano petintridesetič zapored privabilo domače in tuje raziskovalce, je bilo letos posvečeno vodilnemu slovenskemu jezikoslovcu druge polovice 20. stoletja Jožetu Toporišiču (1926–2014). Dve leti po smrti nesporne jezikoslovne avtoritete našega časa je želela slovenistična srenja še enkrat premisliti njegovo delo. Od četrtega do sobote so tako strokovnjaki razpravljali o različnih vidikih Toporišičevih raziskav, denimo njegovem razumevanju glagolskega vida v luči novejših spoznanj, njegovem vstopu v frazeologijo, prispevkom k narečeslovju, odnosu do srbohrvatizmov in njegovih pogledih na poučevanje slovenskega jezika v šoli.

Kot je povedala predsednica simpozija Erika Kržišnik, so bila jezikovna stališča avtorja *Slovenske slovnice*, *Enciklopedije slovenskega jezika* in mnogih drugih razprav ter soavtorja *Slovenskega pravopisa* vedno vplivna tudi v širši javnosti, strokovna javnost pa jih je sprejemala ali zavračala, in sicer tako v času, ko je kot jezikoslovec začel svojo pot, kot tudi v času njegove največje moči. Mi smo preverili, kako Toporišičevo delo odzvanja pri slovenistih v tujini.

Strog, pravičen, prijeten, življenjski

V Moskvi so si prizadevali znanstveno javnost sproti seznanjati s Toporišičevimi raziskavami. Ruska slovenistika mu je hvaležna za podporo, saj brez njega leta 1972 slovenščine ne bi mogli začeti predavati kot prvega, os-

novnega jezika, temveč le kot drugi slovanski jezik, pove Olga Plotnikova s filološke fakultete Moskovske državne univerze M. V. Lomonosova. »Spomnim se, da smo ob njegovem gostovanju na katedri za slovanske jezike prvi slišali njegovo teorijo o besednih vrstah. Vselej je bil zelo priazen in darežljiv, ob obisku v Sloveniji mi je pomagal pri razreševanju dvomov o slovenskem samoglasniškem sistemu,« pove jezikoslovka, ki poskuša mlade Ruse navdušiti za slovensko kulturo. V Moskvi se zadnjih osem let soočajo z nižanjem števila študentov slovenščine, kar pripisuje demografski krizi in pragmatični odločitvi staršev za jezike, ki omogočajo boljše možnosti za zaposlitev.

Jelena Konicko s filozofske fakultete v Vilni je prav Toporišič z učbenikom *Zakaj ne po slovensko?* popeljal v svet raziskovanja. »Zagotovo velja za najboljšega slovenskega jezikoslovca zadnjih petdesetih let, v svet je ponesel znanje o slovenščini in brez njegovih razprav se danes o slovenščini ne da pogovarjati. Lahko se ne strinjamo z njegovimi trditvami, a vedno sprožajo dolge pogovore, kar je za jezik zgolj dobro,« pravi Konickova. V Litvi več pozornosti namenjava ruščini in beloruščini, a lektoratu slovenščine se vsako leto pridruži približno pet novih študentov. »Spodbujamo jih z znanim Toporišičevim stavkom, ki je tudi meni v življenju veliko pomagal: *Tak junak se ne vda.*«

Toporišič je zaznamoval tudi profesionalno pot Maje Đukanović s filološke fakultete Univerze v Beogradu. Ker konec osemdesetih v Srbiji ni bilo veliko predavateljev slovenskega jezika, je zbral nekaj študentov iz Jugoslavije, ki so se zanimali za slovenščino, in zanje organiziral enoletno strokovno bivanje v Ljubljani. »Takrat sem ga tudi osebno spoznala in prevzele so me njegova energija, delavnost in družabnost. Kot študentka sem se ga seveda ba-

la, a bil je strog in pravičen med poukom ter zelo prijeten in življenjski po predavanjih.« Še danes ostaja njegova dela v Srbiji prva referenca za vsa slovenistična vprašanja.

Onkraj znanosti

Da bi raziskovalca uzrli tudi onkraj njegovega znanstvenega prispevka k slovenščini, je Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša pri ZRC SAZU pripravil razstavo *(Ne)znani Toporišič*. Avtorja razstave Helena Dobrovoljc in Tomaž Toporišič sta želela javnosti odstriti manj znana poglavja življenja akademika, ki ni bil le strog slovničar, nepopustljiv pravopisec in neusmiljen polemik. Skozi dokumente in skozi fotografsko ter raziskovalno gradivo Toporišiča je mogoče uvideti, kako močno se je pri njem prepletalo zasebno in profesionalno življenje.

»Tudi v družini smo iskali rešitve na pravopisna vprašanja. Za očeta namreč jezikoslovje ni bilo le služba, temveč tudi način preživljanja prostega časa,« je ob odprtju povedal jezikoslovec sin Tomaž Toporišič in z anekdotami iz družinskega življenja nasmejal množico dobro razpoloženih slovenistov z njim lastnim – kot dokazuje Toporišičeva pesmica *Protipuristična* – smislom za humor. x

Protipuristična

Vrv je žnura,
kokoš kura,
narava pa natura.
Brezdelje? – Sinektura.
Rine je seveda gura,
zlom – fraktura,
naglica pa húra.

Jože Toporišič
v *Delovih Književnih listih*, 1986

Razstavo *(Ne)znani Toporišič* si je v Prešernovi dvorani SAZU jutri in v sredo mogoče ogledati od 10. do 18. ure, v četrtek pa od 10. do 16. ure.

Skozi dokumente, kot so rojstni list, spričevala ter zasebna korespondenca, in skozi fotografsko ter skrbno dokumentirano raziskovalno gradivo Jožeta Toporišiča je na razstavi mogoče uvideti, kako močno se je pri njem prepletalo zasebno in poklicno življenje. 📷 Bojan Velikonja

»Ruska slovenistika je Toporišiču hvaležna za podporo, saj brez njega leta 1972 slovenščine ne bi mogli začeti predavati kot prvega, osnovnega jezika, temveč le kot drugi slovanski jezik,« pove Olga Plotnikova s filološke fakultete Moskovske državne univerze M. V. Lomonosova. 📷 Bojan Velikonja